

Asia: VN/5966/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle vanhemmuuslaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ihmisoikeusliitto lausuu asiassa yleisellä tasolla.

Ihmisoikeusliitto katsoo, että esityksen valmistelussa olisi tullut arvioida kattavammin lapsen edun toteutumista lainsäädännössä eri perhemuotojen ja -tilanteiden osalta, esimerkiksi sukupuolivähemmistöihin kuuluvien vanhempien perheiden osalta.

Esityksen mukaan sen pääasiallisena tavoitteena on äitiys- ja isyyslakien tekninen yhdistäminen. Tässä käy ilmi esityksen suurin ongelma: se ei juurikaan paranna eri perhemuotojen asemaa lainsäädännössä. Nykyisten äitiys- ja isyyslakien olennaiset puutteet liittyvät siihen, että vanhemmuutta säätelevä lainsäädäntö ei huomioi eri perhetilanteita riittävästi. Osa perhetyypeistä jää kokonaan tunnistamatta lainsäädännössä ja siten vaille oikeuksia.

Vanhemmuuslain säätämisessä tulisi ottaa lähtökohdaksi eri perhemuotojen tunnistaminen ja perheiden yhdenvertaisuuden toteuttaminen. Perheiden tunnistaminen vaikuttaa suoraan lapsen oikeuksiin. Juridinen vanhemmuus on edellytys useille esimerkiksi lapsen taloudelliseen turvaan vaikuttaville oikeuksille. Juridisen vanhemmuuden puuttuminen osalta vanhemmista altistaa lap-sen syrjinnälle ja yleisesti ottaen heikommalle asemalle kuin hänelle kuuluisi.

Uudistuksessa toteutetaan joiltain osin sellaisia kielenkäytön muutoksia, jotka edistävät vanhempien yhdenvertaista asemaa riippumatta vanhemman sukupuolesta. Esimerkiksi äitiyden ja isyyden sijaan käytetään osittain vanhemmuuden käsitettä. Tämä uudistus on oikeansuuntainen, mutta ei riittävä.

Vanhemmuuteen liittyvä säätely olisi tarpeen muuttaa aidosti sukupuolineutraaliksi siten, että tosiasiallisesti samassa asemassa olevilla vanhemmilla olisi samat oikeudet riippumatta vanhemman sukupuolesta. Tällainen uudistus parantaisi erityisesti eri muotoisten sateenkaariperheiden, kuten samaa sukupuolta olevien vanhempien perheiden sekä joissain tapauksissa niiden perheiden, joissa yksi tai useampi vanhemmista on transsukupuolinen, asemaa.

Tämän lisäksi lainsäädännön tulisi tunnistaa ne tilanteet, joissa lapsella on useampia kuin kaksi vanhempaa. Lapsen edun mukaista olisi, että hänen kaikille tosiasiallisille huoltajilleen voitaisiin vahvistaa juridinen vanhemmuus, mikäli perheet itse haluavat tätä.

Esitykseen sisältyy joitakin pitkälti teknisluonteisia muutoksia hedelmöityshoitolakiin. Hedelmöityshoitolaki ei nykyisellään mahdollista hedelmöityshoitoja kaikille perheille yhdenvertaisesti. Olisi tärkeää uudistaa hedelmöityshoitolakia kokonaisvaltaisemmin siten, että se huomioi eri perhemuodot ja henkilöiden ja perheiden monenlaiset tilanteet ja toiveet nykyistä paremmin.

Salo Aija
Ihmisoikeusliitto